

E 143/5

A magyarországi református egyház egyetemes konventje
által elfogadott egységes népiskolai kiadvány

KERESZTYÉN HIT TAN ÉS ERKÖLCSTAN

AZ ELEMENY NÉPISKOLÁK VI. OSZTÁLYA SZÁMÁRA

IRTA

Dr. ERDŐS KÁROLY

Dr. I. 109 / 1926 14

Bolti ára 74 fillér

Kapható a kiadótulajdonos : Debreczen sz. kir. város és a tiszántuli ref.
egyházkerület könyvnyomda-vállalatánál, továbbá a főbizományosoknál :
„Méliusz” könyvkereskedés Debreczen, Bethlen-könyvkereskedés Buda-
pest, Kálvin-tér 8. szám, Ref. főiskolai könyvkereskedés Sárospatak,
Ref. főiskolai könyvnyomda Pápa.

KERESZTYÉN HIT TAN ÉS ERKÖLCSTAN

AZ ELEMI NÉPISKOLÁK VI. OSZTÁLYA SZÁMÁRA

ÍRTA

DR. ERDŐS KÁROLY

Kapható a kiadótulajdonos : Debreczen szab. kir. város és a tiszántuli református egyházkerület könyvnyomda-vállalatánál, továbbá a főbizományosoknál : „Méliusz” könyvkereskedés Debreczen, Bethlen-könyvkereskedés Budapest, Kálvin-tér 8. szám, Református főiskolai könyvkereskedés Sárospatak, Református főiskolai könyvnyomda Pápa.

E 143/5

1. Isten szeretete a világhoz és az emberhez.

A mindentudó és mindenható Isten legfőképpen szeretet. Szeretetből teremtette mindazt, amit szemekkel látunk a mennyen és a földön, ezt a világot. A legkisebb fűszáltól a magas fáig, a hegyek magaslatától a tenger mélységéig minden érzi az Ő szeretetét, a kicsi férgek és a nagy állatok egyformán tapasztalják jóságát. Ő teremtett, Ő adott életet mindennek és Ő gondoskodik szeretettel mindenről, ami van. Ezért énekeljük buzgósággal :

„Dicsérjük hálaadással
Az egy Fővalóságot,
Ki hűséges gondtartással
Vezérli e világot ;
Mit Ő teremtett vala,
Fenn is áll Ő általa ;
Ami kezdetben volt, ma is
Megvan és nincs egy híja is“.

(115. dics. 1. v.)

Isten szeretete legjobban az emberek iránt mutatta meg magát abban, hogy Ő az embert a maga képére és hasonlatosságára teremtette és hatalmat adott neki arra, hogy uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mind az egész földön és a földön csúszó, mászó

mindenféle állatokon.* Isten az emberekre is állandóan gondot visel, kiterjeszti szeretetét szegényre, gazdagra, egészségesre, betegre, kicsinyre, nagyra egyaránt. Isten ezt a szeretetét azzal is megbizonyította, hogy úgy jelentette ki magát, hogy Ő nekünk Atyánk. Hálával telik meg szívünk e végtelen jóság láttára és igaz szívvel mondjuk a dicséretet.

„Imádlak Téged, aki teremtettél,
Szeretlek, mivel Atyámmá is lettél;
Ha terheltetik szükséggel életem,
Bizodalmamat Benned helyheztetem;
Mert hatalmas vagy engem megtartani,
S még nyavalyám is jómra fordítani“.

(114. dics. 4. v.)

* 1. Móz. 1. r. 26. v.

2. Az ember boldogsága és bűnbeesése.

Isten az embert a maga képére és hasonlóságára, azaz szentségben és igazságban teremtette. Az első emberpár, Ádám és Éva ártatlan, tiszta és igaz volt.

Isten egyetlenegy parancsolatot adott első szüleinknek, azt tudniillik, hogy az Édenkertben a jó és gonosz tudás fájának gyümölcséből ne egyenek. Ezt a parancsot az első emberpár áthágta, Isten akaratát megszegte és így nem maradt meg a szentségben és igazságban. Eképpen jött be a világra a bűn, amely első szüleinktől minden emberre elhatott.

A bűn következtében Isten az első emberpárt kiűzte az Édenkertből és azzal büntette az embert, hogy ezentúl fáradságos munkával,

orcája verejtékével, azaz gonddal, aggodalommal, nyomorúsággal egye kenyerét mindaddig, míg vissza nem tér a földre, amelyből vétetett, mert por és porrá kell lennie. (1. Móz. 3. r. 17—19. v.)

Ez a büntetés méltán érte az első embert és éri utána a többit is, akik tőle származtak, mert az emberek az Isten törvényétől mindnyájan elhajoltak, egyetemben haszontalanokká lettek. (Róm. 3. r. 12.)

„Tökéletes volt minden tekintetben
Valamit, Uram, teremtél kezdetben.
Az ember testét Te alkottad szépen
És lelkét épen.

De első szüleink félretérének,
A kísértőnek mikor engedének ;
Már mi mindnyájan, kik tőlük eredtünk :
Bűnben születünk“.

(108. dics. 1., 3. v.)

3. Isten ígéretei a bűnös emberiséghez.

Isten, végtelen szeretetéből nem hagyta a bűnös embert magára, hanem megígérte, hogy küld szabadítót, aki a bűn hatalmából kimenti az embert. Így megígérte már az első embernek, hogy a szabadító meg fogja törni a csábító kígyó fejét. (1. Móz. 3. r. 15. v.)

Megújította Isten a maga ígéretét Nóénak az özönvíz után¹ és megígérte Ábrahámnak², Izsáknak³, Jákóbnak⁴, hogy az ő ivadékaik közül eljövendő Idvezítőben áldatnak meg a föld minden nemzetségei.

Isten az ő ígéreteit a régi korban Izráel népéhez intézte, mert ezt a népet választotta ki arra, hogy ennek körében szülessék a Megváltó. Ez a nép nagyon sokszor engedetlen és hűtlen volt Isten iránt, aki mégis irgalmasságából időről-időre küldött hozzájuk prófétákat, akik őket Isten útaira tanították. De ők nem hallgattak a prófétákra, sőt igen gyakran meg is ölték azokat. A nép bűnei miatt Isten fogságra hurcoltatta a zsidókat, ahol Istenhez tértek; amikor azonban visszajutottak hazájukba, ismét engedetlenek lettek. A bölcs és igaz Isten ily sok bűn és álnokság láttára is megtartotta Izráel országát mindaddig, amíg az Ő örök végzése szerint az idő teljességében eljött a megígért szabadító: Jézus.

„Igaz Isten, ígéretedben
Változhatatlan valóság!
Amit Te a Te beszédedben
Megmondasz, az mind valóság!
Könnyebb megavulni,
Végképpen elmúlni
A természetnek,
Mint semmibe menni
Az igaz isteni
Szent ígéretnek.“

(75. dics. 1. v.)

¹ 1. Móz. 8. r. 21. v., 9. r. 17. v. ² 1. Móz. 12. r. 3. v., 22. r. 18. v. ³ 1. Móz. 26. r. 4. v. ⁴ 1. Móz. 28. r. 14. v.

4. Isten ígéretei a prófétáknál.

A megígért szabadítóra vonatkozó kijelentést Isten előre tudtúl adta Mózes és a próféták által, akik megjövendölték, hogy a világ Meg-

váltója a Dávid király családjából¹ Betlehem városában² szüztől születik.³ Előtte próféta fog járni (Keresztelő János), aki megegyengeti az Ő útját.⁴ Tanítására a nép lelke meg fog világosodni,⁵ a vakok szemei megnyílnak, a süketek hallanak, a szegényeknek öröm hirdettetik.⁶ Tanítása csendben történik,⁷ de nem fogják megérteni sokan.⁸ Szamárháton fog bevonulni Jeruzsálembe,⁹ harminc ezüst pénzért eladják,¹⁰ vére által Isten új szövetséget köt,¹¹ elfogatásakor tanítványai elhagyják,¹² arcúl ütik, megköpdösik,¹³ az emberek megvetik,¹⁴ kinozzák és nem nyitja meg száját,¹⁵ betegségeinket viselte, fájdalmainkat hordozá, bűneinkért megsebesítették, vétkeinkért megrontatott, az ő sebeivel gyógyulunk meg,¹⁶ (a keresztre feszítéskor) bűnösök közé számláltatik,¹⁷ a keresztfán a bűnösökért imádkozik⁸ ecettel itatják meg,¹⁹ ruháin megosztoznak, köntösére sorsotvetnek²⁰, halála után csontját meg nem törik,²¹ átalszegezik,²² feltámad²³ stb.

¹ 2. Sám. 7. r. 12. v., Ésaías 11. r. 1. v. ² Mikeás 5. r. 2. v. ³ Ésaías 7. r. 14. v., 9. r. 6., 7. v. ⁴ Ésaías 40. r. 3. v., Malakiás 3. r. 1. v. ⁵ Ésaías 9. r. 1., 2. v. ⁶ Ésaías 35. r. 5. v., 61. r. 1. v. ⁷ Ésaías 42. r. 1—3. v. ⁸ Ésaías 6. r. 9., 10. v., 53. r. 1. v. ⁹ Zakariás 9. r. 9. v. ¹⁰ Zakariás 11. r. 12. v. ¹¹ Jeremiás 31. r. 31. v. ¹² Zakariás 13. r. 7. v. ¹³ Ésaías 50. r. 6. v. ¹⁴ Ésaías 53. r. 3. v. ¹⁵ Ésaías 53. r. 7. v. ¹⁶ Ésaías 53. r. 4., 5. v. ¹⁷ Ésaías 53. r. 12. v. ¹⁸ Ésaías 53. r. 12. v. ¹⁹ Zsolt. 69. r. 22. v. ²⁰ Zsolt. 22. r. 19. v. ²¹ 2. Móz. 12. r. 46. v. ²² Zakariás 12. r. 10. v. ²³ Zsolt. 16. r. 10. vers.

5. Jézus Krisztus.

Isten ígéretei beteljesedtek a Jézus Krisztusban, aki a bűnös emberiség megváltására az

idő teljességében jött el. E földön valóságos emberi testben élt, mindenben hasonló volt hozzánk a bűnt kivéve. Szerzte járt Zsidóországban és hirdette a megtérést és Istennek országát. Tanította az embereket példázatokban és erkölcsi tanításokban. Megkísértetett, nélkülözött, szenvedett, a keresztfán kínos halált halt és eltemettetett.

Jézus nemcsak valóságos ember, hanem Istennek egyszülött Fia, aki istenségét megmutatta csodatételeiben, feltámadásában, mennybemenetelében, általában megváltói munkásságában.

Az Ő neve : Jézus Krisztus s ez a név mutatja az Ő igazi valóságát. A Jézus szó azt jelenti, hogy : Szabadító. Ezt a nevet az angyal adta neki, amikor születését megjelentette. (Máté ev. 1. r. 21. v.)

Jézus az igazi szabadító, mert Ő Isten iránt való engedelmességével és váltság-halálával Isten szeretetét az emberek részére megnyerte, Isten haragját megengesztelte és így minket a bűntől megváltott. Jézus az egyedüli szabadító, rajta kívül nincs más sem angyalok, sem szentek, akik minket a bűntől megszabadítanak, vagy a bűneinkért eleget tennének. Tévednek tehát azok, akik idvességüket Jézuson kívül másnál keresik, angyalokhoz és szentekhez fohászkodnak.

Jézusnak a másik neve : Krisztus. A Krisztus szó azt jelenti, hogy felkent. Az ószövetség idejében ugyanis a prófétát, főpapot és királyt olajnak a fejre öntésével avatták fel a hivatá-

sukra. Krisztus azért igazán felkent, mert Őt Isten kente fel Szentlelkével prófétává, főpappá és királlyá. Próféta, azaz tanító Krisztus azért, mert az Istenről szóló igaz tanítást Ő hozta el az emberek számára; egyetlen főpap azért, mert halálával, mint egyszeri tökéletes áldozatával minket megváltott és az Atya Isten előtt érettünk szünetlenül könyörög; örökkévaló király, mert minket Szentlelkével kormányoz, megtart és oltalmaz.

Jézus Krisztus azért az egyedüli közbenjáró, mert valóságos és igaz ember, egyszermind valóságos Isten is. Ezért énekeljük a 111. dicséretben :

„Jézus, Téged magasztalunk,
Megtartónknak hiszünk, vallunk ;
Te személyed csudálatos,
Nincs más Hozzád hasonlatos.

Bírsz emberi természettel
Bűn nélkül valóval, szenttel ;
Sőt e felett valóságos
Istenséged nyilvánosságos.

Jézus Rólad vallást teszünk,
Közbenjárónknak ismerünk ;
Mert nincsen másban idvesség,
Csak Tied ez a dicsőség“.

6. A keresztyének.

Keresztyéneknek hívjuk azokat, akik Krisztust megváltójuknak ismerik el és részesek kívánnak lenni mindazokban, amikre Krisztus felkenetett. Ha Krisztus felkent próféta, főpap és király, akkor minden keresztyénnek, aki

Krisztushoz tartozik, részt kell venni ezekben a tisztségekben.

A tanítói kötelességét úgy tölti be a keresztyén, hogy Uráról, Krisztusáról mindenkor bátran vallást tesz, úgy ahogy Jézus is kívánta : aki vallást tesz én rólam az emberek előtt, vallást teszek arról én is az én mennyei Atyám előtt s aki megtagad engem az emberek előtt, megtagadom azt én is az én mennyei Atyám előtt. (Máté 10. r. 32—33. v.)

A papi tisztet úgy teljesíti a keresztyén, hogy magát testestől, lelkestől odaáldozza Istennek és arra igyekszik, hogy távol legyen tőle minden gonosz gondolat és cselekedet.

A királyi tisztünket úgy teljesítjük, ha jó lelkiismeretünk van és ezzel ellene állunk minden gonosznak, azok ellen harcolunk. Ha így híven tusakodunk, akkor Krisztus megkoronáz minket örökkévaló dicsőséggel, amint megmondotta : aki győz, megadom annak, hogy az én királyi székembe üljön velem. (Jelenések 3. r. 21. v.)

Az igazi keresztyénnek nem szabad sohasem feledni, hogy ő Krisztusról neveztetik keresztyénnek, (Krisztiánosznak), és csak akkor igazi keresztyén, ha életében meglátszik a Krisztus élete és tanítása. Ezért esedezünk így az ének szavaival :

„Igazgass, Uram, engemet,
Hogy megőrizsem hitemet ;
Ha von magához e világ,
Én, mint Krisztusba oltott ág,
Tőle vegyem tápláltatásom,
Míg az élők közt lesz lakásom.“

(112. dics. 4. v.)

7. A Szentlélek munkája.

Jézus Krisztus mennybemenetele után elküldötte tanítványaira az első pünköst ünnepén vigasztalóul a Szentlelket, hogy ez velök maradjon örökre. A Szentlélek, aki egyenlő örök Isten az Atyával és Fiúval, nemcsak a tanítványokkal volt együtt, hanem vele van minden keresztyénnel ma is. Ma is Ő vezérli a lelkeket Krisztushoz, vigasztal a lelki megpróbáltatások között, bátorít, ha csüggedünk és végezetre velünk marad mindörökké.

A Szentlélek munkája meglátszik az egyes ember életében, amikor az ember testét a maga templomává teszi és azt a szent életre felavatja. A Szentlélek munkálkodik a szent ígével, mint Isten beszédével, amikor az foganatos lesz a hallgatók szívében és megtermi a lelki gyümölcsöket. A Szentlélek munkája volt az első keresztyén egyház megalakítása és azóta is, csaknem 2000 éve, az Ő munkája a keresztyén egyház vezetése, gondozása és irányítása. Méltán énekel azért minden hű református a Szentlélekhez eme szavakkal:

„Jövel mihozzánk is, részeltess ajándékidban,
Lakozzál mibennünk, mint élő templomaidban;
Adj hitet, adj jó reménységet,
Adj szentid között egyességet,
Békességet és idvességet!” (65. dics. 3. v.)

8. Isten ígéje.

Isten hozzánk való szeretetét és jóságát mindennap megmutatja a nagy természetben, de szeretetét legjobban látjuk és olvassuk az Ő

kijelentéséből, szent ígéből, amelyet régi szent írók könyvekbe foglaltak. A szent írók könyveit egybegyűjtötték, ezt a gyűjteményt bibliának hívják.

A biblia görög szó és azt jelenti : könyvek, mert valóban a bibliában nemcsak egy, hanem 66 könyv van. Ezt a 66 könyvet két nagy csoportra osztjuk. Az egyik az ószövetség, a másik az újszövetség.

Az ószövetség könyvei a következők :

Mózes írt öt könyvet : elsőt *teremtésről*,
 Másodikat zsidók *kijöveteléről*,
 Harmadikat *Lévi* nemzeti tisztéről,
 Negyediket népnek *megszámlált* rendéről,
 Ötödikbe tette a *törvénynek* mását.
 Azután *Józsue* vágyon és a *Birák*,
Rúth könyve ; *Sámuel*, *Királyok*, *Krónikák*
 Hárman két-két könyvben írják zsidók dolgát.
Esdrás, *Nehémiás*, *Eszter*, *Jób*, *Zsoltárok*,
Példabeszédeknek *Predikátor* társok,
Énekek éneke ; *jövendők látása*
 A próféták által, kiknek így van száma :
Ésaiás első, *Jerémiás* ezzel
 Jövendől, de sír is ; aztán *Ezékiel*,
Dániel ; Kisebbek : *Hóseás*, *Jóellel*,
Ámós, *Abdiás*, *Jónás* és *Mikeás* renddel ;
Náhumra *Habakuk*, aztán *Zofóniás*,
Haggé(us) következik s titkos *Zakariás*,
 Végre *Malakiás*, — hárman ezek voltak,
 Kik a fogság után még jövendőt szóltak.

Összesen 39 könyv.

Az Újszövetség könyvei a következők :

Négy evangélista írt szent könyvet : *Máté*,
Márk, *Lukács* és *János*. Ezeket követé
Apostolok dolga ; azután szent *Pálé*
 Tizennégy levél, melynek rendje imé :

Rómába egyet írt, kettőt *Korintusba*,
Galatákhöz egyet, egyet *Efézusba*,
Filippi, *Kolossé* szintén csak egyet vett,
 De *Thessalónika* s *Timótheus* kettőt.
 Majd *Titus*, *Filemon*, *Zsidók* vettek egyet.
Jakab egy levelet, *Péter* kettőt szerzett.
 Hármat hagyott *János*, *Júdás* egy részecskét,
 Végre *János* írta *Jelenések* könyvét.

Összesen 27 könyv.

Mind az ó-, mind az újszövetségben vannak történelmi, tanító és prófétai könyvek. Az ószövetség történelmi könyvei a Mózes első könyvétől az Eszter könyve végéig terjednek, a tanító könyvek Jób könyvétől az Énekek éneke végéig, a prófétai könyvek Ésaías könyvétől végig. Az újszövetségben a történelmi könyvek az evangéliumok és az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv ; tanító könyvek az apostoli levelek ; prófétai könyv a Mennyei Jelenésekről írott könyv.

9. A biblia értéke.

Az egész Szentírás Istentől ihletett és benne van mindaz, amit nekünk a hitre és erkölcsre vonatkozólag idvességünk érdekében tudnunk kell. Nem szükséges tehát e mellé sem hagyomány sem más könyv, sem emberi tekintély, de az egész könyv minden részében egyformán szükséges. Magából Isten ígéből olvassuk, hogy sem abból elvenni, sem ahhoz hozzátenni semmit sem szabad.* Tévednek tehát azok, akik (mint a római katolikusok) a biblia mellé még emberi tanításokat és homályos eredetű könyveket is

elfogadnak ; de tévednek azok is, akik (mint az unitáriusok) egyes részeket nem tartanak a többi résszel egyforma tekintélyűnek.

A mi református őseink nagyon szerették és szorgalmasan olvasták a bibliát, a teljes szentírást. Ez volt lelküknek fő tápláléka, mert az Isten ígében biztosítva látták idvességüket, örök életüket. De ma is és mindenkor Isten ígéje adja nekünk az erőt arra, hogy munkáinkat sikeresen végezhessük, az élet terhét békén hordozhassuk. Ezért mindenkinek szorgalmasan olvasni kell a szentírást és hallgatni Isten ígésének hirdetését a templomban.

„Uram, a Te ígéd nekem
A sötétben szövétnekem ;
Mind igazak és ámenek,
Amik szádból kijöttek ;
Azért, amit nem látok szemmel,
Béveszem szavadra hitemmel.“

(112. dics. 1. v.)

* Jel. 22. r. 18., 19. v.

10. A hitvallások.

A bibliának a hitre vonatkozó tanítását röviden az apostoli hitvallás foglalja egybe. Ezt a hitvallást azért hívjuk apostoli hitvallásnak, mert az apostolok tanítását híven tartalmazza. Legrégibb alakja a II. század közepéről való.

Az apostoli hitvallás ez : „Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremőjében.

És Jézus Krisztusban, Ő egyszülött Fiában, mi Urunkban, ki fogantaték Szentlélektől ; szü-

leték szűz Máriától, szenvede Poncius Pilátus alatt, megfeszítették, meghala és eltemették, szálla alá poklokra ; harmadnapon halottaiból feltámadá ; felméne mennyekbe ; ül a mindenható Atya Istennek jobbján ; onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat.

Hiszek Szentlélekben, hiszek egy közönséges keresztyén anyaszentegyházat, szenteknek egységét, bűneinknek bocsánatát, testünknek feltámadását és az örök életet“.

Ez az a hitvallás, amelyet a föld kerekiségén minden keresztyén egyház és keresztyén lélek elfogad és vall. Ezenkívül minden egyháznak vannak olyan hitvallásos könyvei (szimbolikus könyvek), amelyek az illető egyház tanítását a biblia alapján világosan megmagyarázzák. Ilyen szimbolikus könyve a magyar református egyháznak kettő van, az egyik a Második Helvét Hitvallás, a másik a Heidelbergi Káté.

A Második Helvét Hitvallást Bullinger Henrik zürichi lelkész írta 1566-ban. Hazánkban 1567-ben fogadták el a debreceni zsinaton. Erről a hitvallásról neveztek bennünket hazánkban 1891-ig helvét hitvallású reformátusoknak. A helvét hitvallás 30 fejezetben tanítja a református egyház hitigazságait.

A Heidelbergi Kátét Ursinus Zakariás és Olevianus Gáspár tudósok készítették 1563-ban III. Frigyes pfalzi választófejedelem megbízása alapján. A Káté nálunk hamar ismeretes lett s 1567-ben elfogadták hitvallási könyvül és elrendelték a debreceni zsinaton, hogy a templomokban magyarázni kell vasárnap délutánokon.

A Heidelbergi Káté 129 kérdésre és feleletre oszlik fel, amelyek 52 úrnapijára, azaz vasárnapra vannak csoportosítva. A Heidelbergi Kátét ma is számos helyen magyarázzák református gyülekezeteinkben vasárnap délután s ilyenkor a Káté tartalmához alkalmazkodó katekhizmusi énekeket énekeljük. (105—160. dicséretetek.)

11. A sákramentomok.

A sákramentomok azok a szent cselekmények, amelyeket Urunk Jézus Krisztus avégre rendelt, hogy szemeink előtt szemmelláthatólag kiábrázolódjék az, ami bennünk lelkiéppen történik. Jézus ugyanis tudta, hogy a hallott íge nem marad olyan mélyen az emberi lélekben, mint az, amit lát; éppen ezért Ő maga két szent cselekményt rendelt, amelyben külsőképpen kiábrázolja azt, amit belsőleg velünk cselekszik. Ez a két szent cselekmény, a két sákramentom: a keresztség és az úrvacsora. Mind a kettőt Jézus szerzette és Ő többet nem szerzett; ezért tehát nincs több sákramentom, csak kettő.

Tévednek tehát azok, akik (mint a római katolikusok, görög keletiek és görög katolikusok) úgy vélekednek és tanítanak, hogy kettőnél több, azaz hét sákramentom van, amilyenek szerintök a keresztségen és az úrvacsorán kívül még a bérnálás, a bűnbánat (gyónás), papszentelés, házasság és utolsó kenet. Ezeket azonban az Úr Jézus nem rendelte, tehát ezek nem sákramentomok.

Az igazi sákramentom csakis az, amelyet

Jézus rendelt és amelyben külső jellel pecsételtetik meg az Isten ajándéka. Lenni kell tehát minden sákramentomban szereztetési ígének, amely Jézus rendelése és külső látható jelnek.

12. A keresztség.

A keresztség sákramentom, mert a Jézus rendelte kevéssel mennybemenetele előtt, — amikor tanítványaihoz így szólt: „Elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek nevébe“ (Máté 28. r. 19. v.).

A megkeresztelkedés víz által történt az első keresztyéneknél is és így történik nálunk is, még pedig vagy úgy, mint ahogy némely meleg éghajlat alatt lakók gyakorolják, hogy teljesen bemerítik a megkeresztelendőt a vízbe, vagy úgy, mint ahogy az őskeresztyéneknél is már szokásban volt, tudniillik, hogy a fejére öntenek vizet.

A keresztség sákramentomában megvan a szereztetési íge is: Jézus rendelése; a külső jel is: a víz. És a keresztségben az ábrázolódik ki szemeink előtt, hogy, amiképpen a tiszta víz lemossa a testnek a szennyét, azonképpen a mi Urunk, Jézus Krisztus vére eltörli a lélek tisztátalanságát, a bűnt. Amint a Krisztus vérén kívül más nem törli el a mi bűneinket, épp úgy a keresztségnél tiszta vízen kívül semmi más nem használunk, mert ez a Jézus rendelése.

Helytelen tehát azoknak a gondolkodása,

akik (mint a róm. katolikusok, görög katolikusok és görög keletiek) a tiszta vizen kívül még sok más ceremóniát végeznek és használnak.

Jézus Krisztus a keresztség végrehajtását tanítványaira bízta, éppen ezért nálunk is, Jézus tanításához képest, csak a lelkipásztor szolgáltathatja ki a keresztséget. Nem tartjuk azért helyesnek azt a véleményt (amilyen a róm. katolikusoké), hogy szükség esetén a beteg gyermeket bárki megkeresztelheti. A keresztelés igen jelentős egyházi szertartás, amely úgy történik, hogy a lelkipásztor elmondja a szereztesési ígéretet, megmagyarázza a keresztség fontosságát, megnevezi a gyermek nevét és fejére tiszta vizet önt ezekkel a szavakkal: „Keresztellek téged az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek nevébe“. A keresztelésnél a megkeresztelendő részére keresztszüléket szoktak választani, akik vállalják a kis gyermeknek keresztyén hitben való neveltetését arra az esetre, ha a szülék ezt nem tehetnék. A keresztelési szertartáson részt kell venni a szüléknek és a keresztszüléknek.

A keresztségben mindenki akkor részesül, amikor a keresztyének társaságába a keresztyén egyházba belép. Urunk, Jézus Krisztus a kisdedekre azt mondta, hogy ilyeneké a mennyeknek országa, éppen ezért az apostolok kezdettől fogva mindig megkeresztelték a keresztyénné lett embereket házuk népével, azaz gyermekeikkel együtt,* hogy a keresztyén szülők gyermekei ne legyenek olyanok, mint a

hitetlenek fiai. Ezért református egyházunkban megkereszteljük a keresztyén szülők gyermekeit, mert ők is az Isten szövetségéhez és az anyaszentegyházhoz tartoznak, a Krisztus vére által nyert bűnbocsánatnak ők is részesei és a Szentlelket önékik is épp úgy ígéri Krisztus, mint az idősebbeknek. Téves tehát azoknak a magyarázata, akik (mint a baptisták) csak a felnőtteket keresztelik meg, a gyermekek keresztelését megtiltják, vagy pedig a más egyházban már megkeresztelteket újra keresztelik.

Ha a megkeresztelt gyermek Isten segédelmével annyira nő, értelme annyira kifejlődik, hogy hitéről a gyülekezet előtt vallást tehet, akkor, mint a gyülekezetnek felnőtt tagját odabocsátják a másik sákramentomhoz, az úrvacsorához. Ez az odabocsátás történik a konfirmáció alkalmával.

* Apost. Cs. 16. r. 15., 33. v., 18. r. 8. v., 1. Kor. 1. r. 16. v.

13. Az úrvacsora.

Az úrvacsora sákramentom, mert Jézus Krisztus szerette halála előtt az utolsó vacsora után úgy, hogy tanítványainak megtört kenyeret és pohárba kitöltött bort adott azzal a meghagyással, hogy ezt cselekedjék az Ő emlékezetére. Az úrvacsorában is megvan tehát a sákramentomhoz szükséges két fő dolog, nevezetesen a szerzettetési ígé és a külső jegy.

Az úrvacsora szerzettetési ígéje az újszövetségben több helyen¹ megtalálható, de legbővebben Pál apostolnak a Korinthusbeliekhez

küldött első levele 11. részének 23. és következő verseiben olvasható eképpen: „az Úr Jézus azon az éjtszakán, melyen elárultaték, vette a kenyeret és hálákat adván, megtörte és ezt mondotta: vegyétek, egyétek, ez az én testem, mely tiérettetek megtöretik; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlatosképpen a pohárt is vette, minekutána vacsorált volna, ezt mondván: e pohár amaz új testamentom az én vérem által; ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre. Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret és isszátok e pohárt, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljövend“.

Az úrvacsora sákramentomában a külső jegyek: a kenyér és a bor azt jelentik és ábrázolják, hogy amint előttünk a kenyér megtöretik és a bor kitöltetik és ezáltal ezek táplálják testünket, aképpen törtetett meg érettünk a kereszten Jézus teste és ontatott ki az Ő vére, hogy táplálja lelkünket az örök életre. Az úrvacsorai kenyér tehát nem a Krisztus teste, a bor nem az Ő vére, mert az első úrvacsoraszertés alkalmával Krisztus a maga személyében jelen volt és így nem tarthatta kezében a maga testét, mivel akkor két teste lett volna, sem a pohárban nem tarthatta a maga véréét. De nem lehet a kenyér a Krisztus teste és a bor az Ő vére azért sem, mert Krisztus áldozócsütörtökön testileg felment a mennybe és onnan testiképpen, a szentírás tanúsága szerint² aképpen jó el, amiképpen felment, tehát testileg, de nem kenyér és bor alakjában. Az

úrvacsoránál ennél fogva Krisztus teste semmiképpen sincsen jelen, mert mint minden test, a Krisztus teste is egyszerre csak egy helyen lehet, helyhez van kötve és most a mennyben van.

Krisztus nem is akart testileg jelen lenni az úrvacsoránál. Amikor megtörvén a kenyeret, így szólott: ez az én testem és kitöltvén a bort, ezt mondá: ez az én vérem, nem azt mondotta, hogy ez a kenyér és bor átváltozik az én testemmé és véremmé, hanem azt értette, hogy ez a kenyér és bor jelenti az én testemet és véretem. Az arcképeknél azt szoktuk mondani, hogy ez az édesapám, ez az édesanyám, ez meg a testvérem, pedig a képen való rajz csak ábrázolja az apát, anyát, testvért, de különben a kép csak szín és papiros. Az úrvacsoránál is éppen így a kenyér megtörése a Jézus testének megtöretését, a bor kitöltése a Jézus vérének kiontását ábrázolja és példázza.

A lélek erejét semmibe se veszi, csak a betűt nézi az a téves tanítás, amely (mint a róm. katolikusoké), azt tanítja, hogy a kenyér átváltozik a Krisztus testévé, a bor az ő vérévé (átlényegülés = transsubstantiatio) a pap megszentelő imádsága után. Téves ez a tanítás azért, mert Jézus teste a mennyben van, de téves azért is, mert a kenyérnek és bornak minden lényeges alkotórésze: íze, színe, szaga, súlya, tápereje állandóan megmarad a megszentelő imádság után is s így egyáltalában nincs semmi olyan része, amely átváltozhatnék a Krisztus testévé és vérévé.

Nem egyezik meg a szentírással az a tanítás sem, amelyik (mint az ágostai evangélikusoké) azt tanítja, hogy a kenyér és a bor nem változik ugyan át a Krisztus testévé és vérévé, de azért a kenyérben, a kenyérral és a kenyér alatt láthatatlanul mégis jelen van a Krisztus teste és azt az úrvacsorázó testiképpen magához veszi.

Az úrvacsorában Krisztus nem testünket, hanem a lelkünket táplálja halálának érdemével, mégpedig akkor, hogyha igaz hittel, valóságos bűnbánattal és az Istennek tetsző életre erős elhatározással járulunk az Úr asztalához. Mert aki méltatlanul, azaz hit nélkül, bűnbánat nélkül veszi magához a szent jegyeket, az kárhozatot eszik és iszik magának.

Aki igaz hittel veszi magához a kenyeret és bort, az lelkében megérzi, hogy amiképpen a kenyér és a bor testével eggyé lesz, úgy a lelke is egyesül Krisztussal és Krisztusnak ereje működik benne további élete folyamán. Ezért énekeljük az úrvacsora osztáskor :

„Óhajtunk Jézus! egyesülni Veled,
 Úgy lesz szívünk szent, ha Te megszenteled ;
 Adjad hát, hogy mint tagok a főnek,
 Engedjünk Néked, bennünk élőknek ;
 Oltsd be magadba, mint jó szőlőtőbe,
 Hogy minél jobbak lehessünk jövőbe ;
 És legyen szívünk szívednek mássa :
 Éltünkben élted hogy minden lássa.“

(206. dics. 7. v.)

Az úrvacsorát a református egyházban csak lelkészek oszthatják ki, mivel ezt Jézus a tanítványaira bízta s a tanítványok utódai

a lelkipásztorok. Az úrvacsorát az első keresztyének minden vasárnapon kiosztották hitőknek erősítésére és atyafiságos szeretetük megpecsételésére. A mi magyar református gyülekezeteinkben évenként általánosságban 6-szor van úrvacsora osztás, úgymint: karácsonykor, husvétkor, pünköstkor, böjt első vagy második vasárnapján, az új kenyérért és az új borért való hálaadáskor. Ezekén kívül a helyi szokás és szükséglet szerint többször is megteríthető az Úrnak szent asztala, amelyhez minél többször járulunk évenként, annál nagyobb áldásokat kapunk, mert reménységünk nő az idveségünk iránt. Érezzük, hogy élünk többé nem mi, hanem él bennünk a Krisztus.³ Ezt a szent érzést énekeljük úrvacsora osztás után a dicséret mondóval eképpen:

„Uram! bocsásd el népedet békével,
 Idvezítésed kívánt örömevel;
 Mert megtaláltuk, amit lelkünk kedvel:
 Megragadjuk hittel s nem bocsátjuk el.
 Már ő mienk s mi vagyunk az övéi:
 Vele egy testek s java részesei.“

(210. dics. 1. v.)

Az úrvacsora osztás különböző helyeken különböző szertartás szerint történik. Bármilyen legyen is azonban a szertartás, nem hiányozhatnak belőle a szereztetési ígék és a szent jegyeknek a kiosztása. Református egyházunk tagjai az úrvacsora osztás alkalmával kenyeret és bort kapnak, amint mondani szoktuk, két szín alatt veszik fel az úrvacsorát, mert Jézus ezt így rendelte. Vannak egyházak

(ilyen a róm. kath. is), amelyik csak egy szín alatt, azaz csak kenyérral osztja az úrvacsorát, mert azt tanítja, hogy a kenyér a Krisztus valóságos teste és a testben benne van a vér is. Ez a tanítás teljesen téves és a kehelynek elvonása ellene van a Jézus tanításának is, mert Ő a Máté⁴ és Márk⁵ evangéliomának feljegyzése szerint világosan megmondotta: igyatok ebből mindnyájan. Így tehát a kelyhet nem lehet elvonni Jézus tanítása szerint az úrvacsorában részesülőktől.

¹ Máté 26. r. 26—28. v., Márk 14. r. 22—24. vers, Lukács 22. r. 19—20. v. ² Apost. Cs. 1. r. 11. v. ³ Gal. 2. r. 20. v. ⁴ Máté 26. r. 27. v. ⁵ Márk 14. r. 23. v.

14. Az egyház.

Az ige hirdetéséről és a sákramentumok kiszolgáltatásáról a Szentlélek vezetése mellett az egyház gondoskodik. Az egyház az egész föld kerekiségén magába foglalja azokat, akik Krisztust megváltójuknak ismerik el. Az egyház az apostoli hitvallás szerint egy, közönséges, keresztyén, anya és szent egyház. Az egyház egy mert Jézus egy egyházat alapított s egy a feje: maga Jézus Krisztus. A nemzeteknél egyházalkotmány és szertartások szerint szoktunk megkülönböztetni különböző egyházakat, de ezek tulajdonképpen csak részei az egyetlenegy nagy egyháznak, amelyet Jézus alapított. Az egyház közönséges, egyetemes, mert az egész világra kihat nyelvi különbség nélkül. Az egyház keresztyén, mert Krisztust vallja egyedüli Megváltójának. Az egyház anya, mert a beletar-

tozó lelkek szükségéről anyai szeretettel gondoskodik. Az egyház szent, mert Isten szent Lelke kormányozza munkásságában: az íge hirdetésében, a sákramentumok kiszolgáltatásában és a fegyelem gyakorlásában.

Az egyháznak a feje Jézus Krisztus. A szentírás is az egyházat Krisztus testének mondja, amely testnek feje Krisztus, aki Szentlelkével a mennyből állandóan irányítja az egyházat. Nagyon téves tehát az a vélekedés (amilyen a róm. katolikusoké), hogy az egyháznak földi halandó ember volna a feje: nevezetesen a római pápa, aki Jézusnak földi helytartójaképpen uralkodó hatalommal bírna a lelkek felett.

Az egyháznál megkülönböztetünk látható és láthatatlan egyházat. A látható egyháznak tagja mindenki, aki meg van keresztelve, a láthatatlannak azonban csak azok a tagjai, akik idvességben részesülnek. A láthatatlan egyház más néven: Isten országa, amelynek eljöveteleért mindennap esedezünk az Úri imádságban s amelyért énekelünk így:

„Jöjjön el a Te országod!

Töltse be uralkodásod,

Óh, mi királyunk! e földet;

Szaporítsad seregedet,

Drága ígédnek kész szállást,

Adj mindenütt szabad folyást.“

(160. dics. 4. v.)

15. A hit.

Amikor az Isten kijelentését igaznak tartjuk és szívbeli bizodalunk van arra, hogy Jézus érdeméért Isten nekünk bűnbocsánatot és bol-

dogságot ajándékoz: akkor igazán hiszünk. Az igaz hit az idvezülés alapja, mert enélkül lehetetlen kedvet találni Isten előtt.¹ A hit a léleknek a karja, amely Isten ígéjébe és segedelmébe fogódzik és nem kétségeskedik, nem haboz, hanem sziklaszilárdan áll, mert ha Isten velünk, kicsoda ellenünk.² A hit a világon a legnagyobb erő, amelyet földi hatalom meg nem ingathat, de amely csodákat művel.

A hívő keresztyén, lelke mélyén meglátja a bűnösséget és megtér a rossz útról arra az ösvényre, amely a mennyei Atyához vezet. A megtérés után érezzük, hogy a mennyei Atya az Ő egyetlen Fia, a Jézus Krisztus érdeméért bűneinket nekünk nem tulajdonítja, hanem azokat megbocsátja és minket igazaknak nyilvánít. E megigazulás után a kegyes lélek mind jobban jobban halad elő a Szentlélek segedelmével a jóban és feddhetetlen életet élve, mintegy megszentelődik és vallja, „hogy az örök élet már e földön az övé lett“. A megszenteltetést a földi élet után a mennyek országában a megdicsőítés követi, amely Isten szent színének látásában, a legnagyobb boldogságban nyilvánul.

Mindezeket a kegyelmi ajándékokat, a hitel együtt Isten adja azoknak, akik Krisztus érdeme által az idvesség részesei. Ezért zengjük a dicséret mondóval:

„Tudjuk, hogy a kegyességnek
 És hűségnek
 Vagyon drága jutalma;
 De ezt adja kegyelméből
 S nem érdemből
 Az Istennek ifrgalma.

Mi tehát ez oltalomhoz,
 Mint kőfalhoz,
 Egyedül támaszkodunk ;
 Jézusunknak kegyelméhez,
 Érdeméhez
 Hit által ragaszkodunk.“

(131. dics. 6—7. v.)

¹ Zsid. 11. r. 6. v. ² Róm. 8. r. 31. v.

16. A jócselekedetek.

Akinek igaz élő és munkás hite van, az jót cselekszik. Igazi jócselekedet az, amely Isten akarata szerint van. Az Isten akarata szerint való jócselekedet a hitnek bizonyosága éppen úgy, mint a jó gyümölcsfának a jó gyümölcs. Akinek a hite nem mutatkozik jócselekedetekben, annak a hite hiábavaló, vagy holt.

A jócselekedeteket nem azért tesszük, hogy azokkal érdemeket szerezzünk Isten előtt, vagy hogy Néki ily módon valamit viszonzozunk, mert hiszen minden adomány és tökéletes ajándék Tőle száll alá s igen helyesen mondja az apostol: mid van, amit nem kaptál volna? ha pedig kaptad, mit dicsekedel?¹ Mi azért cselekedünk a jót, hogy megmutassuk Isten iránt való háládatosságunkat. Ha Isten annyira szeretett minket, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy minden, aki Őbenne hiszen, el ne vesszen, hanem örök életet vegyen² és minket is bűnös létünkre örök idvességben részesít, akkor nekünk is kötelességünk teljesíteni mindazokat, amiket Ő szent ígében kíván tőlünk. Amikor jót cselekszünk, csak Isten iránt való kötelességünket teljesítjük.

Hogy miket kell cselekednünk, mit kíván Isten tőlünk, azt a 10 parancsolat foglalja magában eképpen :

I. parancsolat : Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptomnak földjéről, a szolgálatnak házából. Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem.

II. parancsolat : Ne csinálj magadnak faragott képet és semmi hasonlót azokhoz, amelyek fenn az égben, vagy amelyek alant a földön, vagy amelyek a vizekben a föld alatt vannak. Ne imádd és ne tiszteld azokat ; mert én az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok, aki megbüntetem az atyák vétkét a fiakban, harmad és negyedíziglen, akik engem gyűlölnék. De irgalmasságot cselekszem ezeríziglen azokkal, akik engem szeretnek és az én parancsolataimat megtartják.

III. parancsolat : Az Úrnak, a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd ; mert nem hagyja azt az Úr büntetés nélkül, aki az Ő nevét hiába felveszi.

IV. parancsolat : Megemlékezzél a szombatról, hogy megszenteljed azt. Hat napon át munkálkodjál és végezd minden dolgodat ; de a hetedik nap az Úrnak, a te Istenednek szombatja ; semmi dolgot se tégy azon, se magad, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, se barmod, se jövevényed, aki a te kapuidon belől van ; mert hat napon teremté az Úr az eget és földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megnyugovék. Azért megáldá az Úr a szombat napját és megszentelé azt.

V. parancsolat : Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ád tenéked.

VI. parancsolat : Ne ölj.

VII. parancsolat : Ne paráználkodjál.

VIII. parancsolat : Ne lopj.

IX. parancsolat : Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot.

X. parancsolat : Ne kívánd a te felebarátodnak házát. Ne kívánd a te felebarátodnak feleségét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát és semmit, ami a te felebarátodé. (2. Móz. 20. r.)

A tízparancsolat 2 kőtáblára volt vésve, amikor azokat Mózes a Sinai hegyen megkapta. Az első táblán az Isten iránt való kötelességek voltak (I—IV.), a másodikon az embertársaink iránt való kötelességek. (V—X.)

A tízparancsolatot Jézus ebben a két parancsolatban foglalta össze : „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonló ehhez : „Szeresd felebarátodat, mint magadat.“³ A mi jócselekedeteink forrása, a Jézus által adott parancsok alapja a szeretet. Ezért a mi vallásunk a szeretet vallása és amikor mi a szeretetet gyakoroljuk, Isten iránt való háládatosságunk folytán kötelességünket teljesítjük. Hogy mi módon teljesítsük kötelességünket, arra serkent minket a lelkiismeret.

¹ 1. Kor. 4. r. 7. v. ² Ján. 3. r. 16. v. ³ Máté 22. r. 37—39. v.

17. Isten iránt való kötelességeink.

Ha meggondoljuk, hogy Isten mindentudó és mindenható, akkor félelmet érezünk iránta, mert ismerjük bűnös voltunkat ; de ha eszünkbe vesszük, hogy Isten nekünk mennyei Atyánk, megtelik a szívünk szeretettel Ő iránta ; és ha azt mondjuk a hitvallásban, hogy hiszek a mindenható Atyában, akkor istenfélelmünk egyesül az iránta való szeretettel s valóságos tiszta, igaz keresztyén *istenfélelem* lesz. Akiknek lelkét állandóan az igazi istenfélelem hatja át, azokat kegyeseknek hívjuk. A kegyes ember szereti Istent, magasztalja Őt és egész életében az Ő parancsolatai szerint cselekszik.

Nem igazi kegyesek azok, akik csak szájjal beszélnek az *Isten iránt való szeretetről*, de cselekedeteikkel más hitű embertársaikat megbántják. Ellenségei az Istennek azok is, akik Ő iránta semmi tiszteletet nem éreznek és szent nevét káromolják, hiábavaló módon esküdznek és átkozódnak. Az ilyenek elveszik a bűnhődést, mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, aki az Ő nevét hiába felveszi.

Isten iránt *háládatos*oknak kell lennünk, ha arra gondolunk, hogy mennyi áldást ad Ő nekünk születésünktől kezdve. Ő adja a jó szüléket, szerető testvéreket, rokonokat, nemeslelkű, jószívű embereket, akik segítik, gyámolítják embertársaikat az Úr törvénye szerint. Istennek végetlen jósága és gyarlóságunk tudata

együttesen indít mindnyájunkat arra, hogy így szóljunk a dicséret mondóval :

„Ha elgondolom, mennyi jót vettem
Tetőd, Atyám, méltatlan létemre :
Csodálom, mint vigyázol életemre,
Ki csak eltűrést sem érdemlettem.“

(184. dics. 2. v.)

A háládatosságnak édes testvére a *megelégedés*, ami arra ösztönöz, hogy mennyei Atyánk adományain túl ne törjük magunkat felesleges gondokkal. Ne izgassuk lelkünket nagy vágyakkal, amelyek bűnbe, veszedelembé ejthetnek minket. Gondoljunk a költő szavaira : „Földi ember kevéssel beéri, vágyait ha kevesebbre méri“. (Arany J.)

A hálás szívű megelégedett ember bizodalommal tekint a jövőbe. Nem aggodalmaskodik, mert tudja, hogy Isten akarata nélkül egy hajszál sem eshetik le fejről. Ha a keresztyén embert csapások érik, veszteségek sújtják, akkor is bízik a mennyei Atyában, mert tudja, hogy ezek a változások csak próbák és arra valók, hogy a kegyes ember Istenbe vetett hitét megszilárdítsa és megbizonyítsa.

„Istenre bízom magamat,
Magamban nem bízhatom ;
Ő formált s tudja dolgomat,
Lelkem ezzel biztatom ;
E világ szép formája
Az Ő keze munkája ;
Mit félek ? Mondom merészen :
Istenem és Atyám leszen.“

(116. dics. 1. v.)

18. Az istentisztelet módja, helye és ideje.

Az igaz istenfélelem, a háládatosság és bizodalom megnyilvánulása az istentisztelet. Az istentisztelet legáltalánosabb és legbensőbb módja az *imádkozás*. Nincsen ember, aki valamikor és valamiképpen ne fohászkodott volna Istenhez. Ez a belső indítás sugallta a tanítványokat is, amikor ezzel a kéréssel fordultak Jézushoz : taníts meg minket imádkozni. Ekkor tanította Urunk, Jézus Krisztus azt az imádságot, amelyet Őróla úri imádságnak nevezünk : „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben ! Szenteltesék meg a Te neved. Jöjjön el a Te országod. Legyen meg a Te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek. És ne vígy minket kísértetbe, de szabadíts meg minket a gonosztól. Mert Tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen. (Máté 6. r. 9—13. v.)

Imádkozni nemcsak az úri imádság szavaival szoktunk, hanem más könyörgésekkel is, amelyeket vagy már előre tanultunk, vagy amelyek szívünk mélyéről fakadnak. Az imádkozás az ember őszinte beszéde az ő mennyei Atyjához, éppen ezért a mennyei Atya szívesen veszi akárhogyan fordulunk hozzá, csak azt lássa, hogy bizodalommal kérjük és tudjuk azt, hogy mit kérünk ? Ezért amikor imádkozunk, bizodalommal megszólítjuk Istent. Azután meg-

köszönjük szeretetét és mindennemű jótéteményét, amelyet velünk és szereteteinkkel tett; megvalljuk, hogy ezekre bűneink miatt méltatlanok vagyunk; de reméljük, hogy mennyei Atyánk irgalmas lesz hozzánk és kéréseinket meghallgatja, jó szándékainkat véghezviszi. Istenhez főképpen lelki szükségünkért imádkozunk; de testi szükségünkben is sokszor kérünk Tőle segédelmet, mert Ő mind testi, mind lelki szükségünket beteljesíti.

Régi szokás volt magyar református őseinknél a *házi istentisztelet*, amelyen egybegyűlt a ház népe reggel és este, együtt énekeltek, a családfő imádkozott, bibliát olvasott és ismét énekeltek.

Az egyház tagjai *nyilvános istentiszteleteket* tartanak. A nyilvános istentisztelet egyszerűbb, ha hétköznapokon van és ünnepélyes, ha vasárnapon vagy ünnepnapokon történik. A *hétköznap* *istentisztelet* legtöbb helyen éneklésből és imádkozásból áll, néhol bibliát is olvasnak s elmondják az apostoli hitvallást vagy a tízparancsolatot.

A *vasárnap* *istentiszteleten* az éneklésen és imádkozáson kívül a lekipásztor a szentírásból felolvas egy rövidebb, vagy hosszabb részletet és azt megmagyarázza. Ma már igen sok helyen az ígehirdetésen kívül külön is, az imádkozás előtt egy-egy biblia-részletet olvasnak fel.

A nyilvános istentisztelethez tartozik az *adakozás* is. Lehetetlen, hogy akiknek a lelke felbuzdul Isten iránt való háládatosságra, meg ne mutassák hitök gyümölcsét jócselekedetek-

ben felebarátaik felsegítésével. Az apostol így int bennünket: „Kiki, amint eltökélte az ő szívében, úgy adjon, nem szomorúságból, vagy kényszerűségből; mert a jókedvű adakozót szereti az Isten.“ (2. Kor. 9. r. 7. v.)

Az *istentisztelet helye* lehet bármely tiszta, rendes helyiség. Ott, ahol többen élnek keresztyének, külön házat építenek az istentisztelet számára és azt a házat Isten házának, vagy *templomnak* hívják. Ha a templomnak nincs tornya és kisebb terjedelmű, akkor *imaház* a neve. Ahol kevesen vannak az egyháztagok, ott iskolában, vagy más tisztes helyen jönnek össze istentiszteletre.

Az istentisztelet helye legyen egyszerű, de tiszta; ha díszítés van benne, az ne legyen olyan, hogy a figyelmet és a gondolatot Istentől elvonja. Ne legyen benne tehát semmiféle kép, vagy szobor. A képeket és szobrokat tiltja a második parancsolat; de ezeknek használata azért is helytelen, mert sem Jézusról, sem az apostolokról, sem senkiről, akinek a neve a bibliában említve van, egyetlen egy hiteles kép sem maradt fenn; ezért azok a képek, amelyek ilyeneket ábrázolnak, egytől-egyig költött képek. A reformátorok tiltakoztak ezek ellen és református egyházunk határozottan ellene van az úgynevezett bibliai képeknek, mert azok hamisítások. Isten lélek és akik Őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban, tehát nem képekben és szobrokban imádják. (Ján. 4. r. 24. v.)

A nyilvános *istentisztelet ideje* minden

nap, mert minden nap hálával gyűlhetünk össze Isten imádására. Nagy gyülekezetünkben *minden nap* van istentisztelet, mégpedig nemcsak délelőtt, hanem délután is. A napok közül megkülönböztetjük a *vasárnapot*, amelyet a negyedik parancsolat értelmében a nyugalom napjául Istennek szenteltünk az Ő rendelése szerint. Mi, keresztyének, a vasárnapot szenteljük hetedik napnak a szombat helyett azért, mert Idvezítőnk vasárnap támadt fel a halálból. Már az első keresztyének is ezt a napot szentelték Istennek, hogy megkülönböztessék magukat a zsidóktól. Azok a tévedező keresztyének, akik (mint a szombatosok és adventisták) a szombatot ülik meg vasárnap helyett, a biblia betűjéhez ragaszkodnak, nem pedig a lelkéhez; be is teljesedik rajtuk az apostol mondása: „a betű megöl, a lélek pedig megéleveníti”. (2. Kor. 3. r. 6. v.)

A vasárnap megünneplése nem abban áll, hogy semmittevással töltsük el az időt, hanem abban, hogy Isten házába menjünk és egész napon úgy viseljük magunkat, hogy az, Isten dicsőségére és lelkünk idvességére legyen.

A vasárnapon kívül megünnepeljük a karácsonyt megelőző 4 vasárnapot, mint adventet, a Jézus eljövételéhez való előkészületül; a karácsonyt Jézus születésének, a virágvasárnapot Jézus jeruzsálemi bevonulásának, a nagy-pénteket Jézus halálának, a husvétot Jézus feltámadásának, az áldozócsütörtököt Jézus mennybemenetelének és a pünköstöt a Szentlélek kitöltésének emlékére. A karácsonynak

megállapított ideje minden év december 25-ik napja; a többi *ünnepet* a husvét ideje határozza meg. A husvétot tavasz elején, a tavaszi nap-éj egyenlőséget, március 21-ikét követő első holdtölte utáni vasárnapon tartjuk. — Husvét előtt egy héttel van virágvasárnap, két nappal nagypéntek, husvét után 40 napra áldozócsütörtök és 50 napra pünköst.

Több ünnepnapunk nekünk reformátusoknak nincs; de kegyelettel emlékezünk meg október 31-én arról az áldásról, amelyet Isten a reformációban adott, úgyszintén ó-esztendő estéjén az egész évben elvett jótéteményekről. Új-év első napján Isten segedelmét kérjük a jövőre; március 15-én, október 6-án pedig hazafias érzéseink megszenteléséért esedezünk Istenhez.

19. Magunk iránt való kötelességeink.

Pál apostol szerint a testünk a Szentlélek temploma.¹ Ez a kijelentés kötelességünké teszi azt, hogy *testünk épségét, egészségét* el ne hanyagoljuk, hanem erősítsük, ápoljuk, mert csak így lesz mindig kész eszköz Isten dicsőítésére. A református egyház sohasem tiltotta meg tagjainak a test ápolását, nem kívánta tagjaitól, hogy zárkózzanak el a világtól, de azt sem engedte meg, hogy a test zabolátlan kívánságai teljesüljenek és az embert veszedelemre ragadják.

A test erejét, épségét úgy őrizhetjük meg, ha Isten ajándékaival mértékletesen élünk, nem

dőzsölünk, de nem is sanyargatjuk magunkat. A *mértékletesség* mellé kell csatolni a *tisztaságot*, amellyel testünket minden szennnytől, lelkünket minden gonosz gondolattól, indulattól és cselekedettől távol tartjuk. A tiszta és mértékletes életnek nem marad el a jutalma.

Az ember életéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik a *munkálkodás*. Amikor Isten az embert teremtette, elhelyezte az Édenkertjébe, hogy azt művelje és őrizzze.² A munkálkodás nem akkor lett az ember osztályrésze, mikor Isten az Édenkertből kiűzte, hanem már azelőtt is kötelessége volt és ez a kötelesség a legnagyobb áldás az emberre.

Isten választott emberei, a különböző életpályákon működő nagy férfiak és nők mindig példát adtak a fáradhatatlan munkálkodásban és megtapasztalták, hogy az Úr „erőt ad a megfáradottnak“.³ A munkásságban az utólérhetetlen példakép Jézus Krisztus, aki ilyen vallomást tett: „Az én Atyám mindezideig munkálkodik, én is munkálkodom“.⁴ A munkálkodás nagyon sok kísértéstől és veszedelemtől óvja meg az embert, ezért mondjuk, hogy „a munka nemesít“. A munka eredményének a látása igen sok gyönyörűséget szerez az ember számára és újabb munkára, újabb öröme sarkal. Jól mondja a költő:

„Munkásság az élet sója,
A rómlástól mely megóvja:
Csakis, aki nem hevert,
Várhat áldást és sikert.“

(Tompa Mihály.)

A munkálkodásban sem szabad telhetetlennek lenni. A megfáradt testnek és léleknek szüksége van a *pihenésre*. Ezért rendelte Isten, hogy hat nap után a hetedikén, vasárnapon, testünket pihentessük és lelkünket az Ő ígéjével tápláljuk.

A munkálkodás ellen és önmaga ellen is vétkezik az, aki a drága időt tétlenül tölti és elvárja, hogy élelméről, ruházatáról mások gondoskodjanak. A keresztyén egyház mindig elítélte ezeket a resteket, Pál apostol pedig határozottan kijelentette, hogy „Aki nem akar dolgozni, ne is egyék“.⁵

A szorgalmas munkával együtt jár a *takarékosság*. Amit a józan, istenfélő ember becsületos munkával megkeres, azt nem dobja el könnyen magától, hanem Isten áldásának tekintti és Istennek tetsző módon használja fel. A takarékosság különbözik a fösvénységtől, ami nagyon rút tulajdonság, mert megakadályozza az embert keresményének helyes élvezésében és abban, hogy vagyonának hasznából másokat is részesítsen. A fösvénység zsugorisághoz, a pénznek a mód felett való szeretetéhez vezet, már pedig igazán mondja az apostol: „minden rossznak gyökere a pénz szerelme“.⁶

A tiszta életű, mértékletes és munkás ember érzi a maga értékét, a maga *becsületét*. A becsület az embernek egyik legnagyobb kincse, — amire oly nagyon ügyel, hogy akárhányszor többre nézi még az életénél is. A keresztyén embernek sokszorosan nagy gondjának kell

lenni a becsületére, mert arról neki nemcsak az emberek előtt kell számot adni, hanem Istennek is, aki előtt nem állhat meg, ha becsületén szégyenfolt van.

¹ 1. Kor. 6. r. 19. v. ² 1. Móz. 2. r. 15. v. ³ Ésaías 40. r. 29. v. ⁴ Ján. 5. r. 17. v. ⁵ 2. Thes. 3. r. 10. v.
⁶ 1. Tim. 6. r. 10. v.

20. Felebarátaink iránt való kötelességeink.

A felebarátaink iránt való kötelességeinket a *szeretben* lehet összefoglalni. Ennek a szeretetnek a mértékét Jézus így állapította meg: „Szeresd felebarátodat, mint magadat“.¹ Azt is megmagyarázta Jézus az irgalmas samaritánusról szóló példázatában, hogy felebarátunk minden ember.²

A felebaráti szeretetet mindenki iránt meg kell mutatni úgy, amint mi kívánjuk a szeretetet másoktól. Jézus azt mondta hallgatóinak egy alkalommal: „Amit akartok, hogy az emberek ti veletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal; mert ez a törvény és a próféták“.³ Senki sem akar rosszat magának, ne tegyen hát rosszat embertársának sem. Meg kell becsülni *embertársaink életét*, amelyet nekik is Isten adott, mint nekünk; nincs tehát senkinek sem joga ahhoz, hogy azt embertársától elvegye. De ha életünket a ráunktörő gyilkossal szemben másképp megvédelmezni nem tudjuk, önvédelemből megengedhető, hogy élete árán is ártalmatlanná tegyük a támadót.

A szabadság igen nagy kincse az embernek, éppen ezért a mások szabadságát oltalmazni

kell. A mi szabadságunk és a *mások szabadsága* együtt teszi a polgári szabadságot, amely az emberi fejlődésnek az alapja.

Nagyon vétkezik a felebarátja ellen az, aki a *más becsületébe* gázol bele akár úgy, hogy lebecsüli, boldogságát irigyli, munkáját kifogásolja, akár úgy, hogy rágalmazza, gáncsolja és annak megrontásán igyekszik. Embertársainknak becsületét és vagyonát tiszteletben kell tartani, mert azok ellen áskálódni sem nem tisztességes, sem nem becsületes, sem nem keresztényenhez illő dolog.

Isten megáldja a becsületes, szorgalmas, takarékos munkást. Minden, amink van, Isten adománya és Ő el is veheti azt, ha akarja; de ha nem veszi is el, hátrahagyjuk azokat a sírnál. Ennek meggondolása arra int, hogy amíg a földi vagyon a kezünkben van, addig gyűjtünk abból olyan kincset, „amelyet a rozsdá és a moly meg nem emészt és amelyet a lopók ki nem ásnak és el nem lopnak”.⁴ A földi vagyon elmarad a koporsónál, de az a *jótétemény* és jócselekedet, amelyet vele véghezvittünk, elkísér a jövő életbe. Jézus azt mondotta, hogy ha az éhezőnek enni adunk, a szomjúhozónak pedig inni, ha a meztelent felruházzuk, a beteget meglátogatjuk, mindezt Ő olybá veszi, mintha vele cselekedtük volna.⁵ Igyekezzünk azért jót cselekedni, mégpedig nem úgy, hogy az emberektől ezért dicséretet várjunk, hanem szívünk indításából, Isten iránt való háládatosságból.

Ameddig csak emberek élnek, addig az

egyik mindig segíteni fogja a másikat. Annak, aki segít, nem illik kevélykedni, annak azonban, aki a jótéteményt elfogadta, hálásnak kell lenni. A *háládatosság* nem gyakori tulajdonság. Az emberek nagyon könnyen megfélemeznek azokról, akik velük jót tettek, sőt nem egyszer kárt tesznek azoknak, akik őket segítették. A hálátlanság igen rút dolog; igazán van a példa-beszédnek, hogy „a hálátlan embernél nincs nagyobb terhe a földnek“. Ha a háládatosság az elhunytak iránt nyilvánul meg, akkor *kegyeletnek* hívjuk.

Az emberek a földön nem magánosan, hanem társaságban élnek. A társas életben egyiket öröm, másikat bánat, szomorúság érheti. A keresztyén ember mindig érdeklődik embertársai sorsa iránt és résztvesz azoknak örömeiben is, szomorúságaiban is, az apostol intése szerint: „Örüljete az örülőkkel és sírjatek a sírókkal“.⁶ Ez a *részvét* indítja arra a keresztyén népeket, hogy hittérítőket küldjenek ki azokba az országokba, ahol még nem ismerik Krisztust, hogy ott is eljussanak az idvességre.

A felebaráti szeretetnek egyik legszebb formája a *barátság*. A régi pogányok oly nagyra becsülték a barátságot, hogy azt mondták, hogy a barátoknál egy lélek van két testben. Az igazi barát valóban együtt örül, együtt szenved barátjával, úgy, mint Dávid Jonatánnal.⁷ Krisztus tanítása szerint mindenkit úgy kellene szeretnünk, mint barátunkat, de mégis csak azokat tekintjük igazán barátainknak,

akiknek jó szívét, őszinte lelkét magunk iránt megtapasztaltuk. Az igaz barát iránt nekünk is hűséggel kell lenni, mert igaz az a közmondás, hogy „a jóbarát jobb sok rossz atyafinál“.

A keresztyén embernek kötelessége az *igazmondás*, amikor úgy beszél, ahogy érez és ahogy gondolkozik. Aki másképpen beszél, mint ahogy érez, az képmutató, színlelő, hazug. A hazugság a legveszedelmesebb bűnök közé tartozik és nagyon sok vétektől tartja vissza magát az ember, ha nem hazudik. A keresztyén embernek igazmondónak kell lenni; a reformátusokat meg különösen is úgy ismerik, mint szókimondó, egyenes embereket, akik megmondják mindenre az igazat úgy, ahogy van.

A magyar közmondás ugyan azt mondja: „Szólj igazat, betörik a fejed“, mintha az igazmondás veszedelemmel járna. Ez azonban csak akkor történik, ha szükségtelenül, ok nélkül beleszól valaki olyan dologba, amely rá nem tartozik s amelyben meg se kérdezik.

Az igazmondás megerősítése az *esküvés*, amikor Isten szent nevére hivatkozunk avégett, hogy amit mondunk, igaz. Az esküvés előfordul mind az ó-, mind az újszövetségben és annak gyakorlása Isten ígésén alapul.⁸ Tévednek tehát azok, akik (mint a nazarénusok) teljesen megtiltják az esküvést, mert az esküvés Istennek ünnepélyes segítségül hívása arra, hogy Ő aszerint áldja vagy büntesse az esküt tevőt, amint tiszta lelkiismerete szerint az igazat mondja. Helytelenül cselekesznek azonban azok, akik szünetlenül, minden lépten-nyomon eskü-

döznek, fogadkoznak, mert ezzel vétének a III. parancsolat ellen és azt bizonyítják, hogy maguk is kételkednek abban, amit mondanak.

A református keresztyén embernek gondolatban, szóban, tettben mindig az igazság mellett kell állania és egész életével megbizonyítania, hogy ő minden percben Isten színe előtt érzi magát. Aki így él, annak élete kegyes keresztyén élet és *például* szolgál másoknak is. Ezek megtartják Jézus Krisztus parancsát: „Úgy fényljék a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jócselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat“. (Máté 5. r. 16. v.)

¹ Máté 22. r. 39. v. ² Lukács 10. r. 25—37. vers.
³ Máté 7. r. 12. v. ⁴ Máté 6. r. 19. v. ⁵ Máté 25. r. 35—46. v. ⁶ Róm. 12 r. 15. v. ⁷ 2. Sám. 1. r. ⁸ Zsid. 6. r. 16. v.

21. Családunk, hazánk és egyházunk iránt való kötelességeink.

A felebaráti kötelességek között vannak olyanok, amelyeket azok iránt gyakorolunk, akik legközelebb állanak hozzánk. Ilyen kötelességek elsősorban a családunk iránt valók.

Isten a *családot* azért alapította,¹ hogy a férj és feleség szeretetében kiábrázolódjék az a szeretet, amellyel Krisztus van az anyaszentegyház iránt, a szüléknek és gyermekeknek egymás iránt való szeretetében pedig meg-lássék a mennyei Atya irántunk való szeretete és a mi Ő iránta való szeretetünk.

A házasság a legmagasztosabb erkölcsi

intézmény, amelynek tisztasága, békéje és boldogsága mindenkor alapja a haza, az egyház és az emberiség boldogságának. Ahol a házas-társak megértik egymást, ahol a szülék a gyermekekre, azok nevelésére és vallásosságára gondot fordítanak, ahol a gyermekek engedelmesek és születisztelők, ahol a testvérek úgy szeretik egymást, mint akik igazán egy testből és egy vérből valók és egy lélek szerint gondolkoznak: ott békesség van és megsokasodik Isten áldása.

Ami kicsiben a család, az nagyban a *haza*. A haza az a föld, amelyen együtt laknak egy nemzetnek a fiai, a polgárok. Ha a polgárok az erkölcsi törvényeket megtartják, egymással békességben élnek, és kiki a maga dolgát becsülettel végzi: akkor a haza virágzik, erősödik. Ha ellenben a polgárok egymással civódnak, egyik a másik boldogulásának akadályozója, ha az erkölcsi törvényeket lábbal tapodják: akkor az ország gyengül, elpusztul, amint Jézus megmondotta: „Minden ország, amely önmagával meghasonlik, elpusztul”.² A pártoskodás ellen óva int az apostol is, amikor ezt írja: „Ha egymást marjátok és faljátok, vigyázzatok, hogy egymást fel ne emésszétek”.³

A haza jólétéért és boldogságáért a honfiaknak mindent meg kell tenni; ha a haza védelme kívánja, még életöket is fel kell áldozni. A haza jólétének vezetéséért első sorban azok felelősek, akik a községek, városok, vármegyék és az ország élén állanak, akik iránt engedelmességgel tartozik a polgár, de akik szintén

felelősséggel tartoznak cselekedeteikért az országnak is, Istennek is.

A földi haza mellett nekünk keresztyéneknek mennyei hazánk is van. A mennyei haza számára készít elő minket az *anyaszéntegyház*, amelyet Jézus alapított. A keresztyén embernek kötelessége, hogy Jézus rendelkezéseit megtartva, hűséges legyen az egyházhoz. Különösen híveknek kell lennünk az egyházunkhoz nekünk reformátusoknak, mert a mi egyházunkat mindig a híveinek buzgósága, állhatatossága és hősiessége tartotta fenn. A református egyházban minden tagnak joga van az egyház ügyeit figyelemmel kíséreni, az egyes egyházi tisztségek betöltésénél választói jogát érvényesíteni, egyházi tisztségeket elfogadni, templomba járni; mindezekért kötelessége az egyházat minden módon segíteni és az egyház iránt való szeretetét megmutatni. Az egyházhoz tartoznak az *iskolák* is; ezek az egyház veteményes kertjei. Ezekben nőnek a jövő egyháztagok. A jó iskolák minden áldozatot megérdemelnek s a jó keresztyén szívesen adakozik iskolai célokra.

Egyházunk boldogulása a mi buzgóságunktól függ, amilyen mértékben erősödünk egyházunkban, olyan mértékben bizonyosodunk meg örök boldogságunk, idvességünk felől.

Az egyház iránt való kötelességeiket nem teljesítik azok, akik az egyházat minden igaz ok nélkül elhagyják és más egyházba térnek. Hűtlenek a református egyház iránt azok is, akik házasságkötés alkalmával hitökről megfeledkezve, beleegyeznek abba, hogy gyerme-

keik más vallásúak legyenek. Az ilyen hűtlenek nem mondhatják el életük végén a szép vallomást: „A hitet megtartottam“,⁴ már pedig csak aki hív mindhalálig, annak adja Isten az életnek koronáját.⁵

¹ 1. Móz. 2. r. 18—25. v. ² Máté 12. r. 25. vers.

³ Gal. 5. r. 15. v. ⁴ 2. Tim. 4. r. 7. v. ⁵ Jel. 2. r. 10. v.

22. A különböző keresztyén felekezetek.

Jézus Krisztus egy egyházat alapított, amelynek Ő a feje. Ez az egyház a Szentlélek erejével az első pünköst alkalmával létesült, amikor Péter apostolnak a tanítására 3000 ember keresztelkedett meg. Az első egyháznak a története, terjeszkedése megoldvasható az Apostolok Cselekedeteiről írott könyvben. Ennek elolvasása után mindenki meggyőződhetik arról, hogy az ősegyházhoz minden tekintetben hasonló a mi református egyházunk, amely tehát egyenes leszármazottja és folytatása az apostolok által alapított egyháznak.

Az apostolok által alapított egyház idők folyamán emberi találmányokat vett fel magába, igazi tisztaságát elveszítette; így lett belőle háromféle egyházzész: a római katolikus, görög keleti és a görög katolikus. — 1517-ben Luther Márton, majd Zwingli Ulrik és Kálvin János munkássága megtisztította az egyházat a tévelygéstől. Az egyháznak ilyen megtisztított része az ágostai hitvallású evangélikus, de még inkább és legtisztább a református. Később az emberek gondolkozása ismét

beférközött az egyházba az isteni tanítás mellé, így jöttek létre az unitáriusok, baptisták, nazarenusok, szombatosok, methodisták, adventisták és sok másféle szekta.

Mivel a mi református egyházunk igaz tanítását már megtanultuk, felsoroljuk a többi egyháznak azokat a tanításait, amelyekben a mi református egyházunktól különböznek :

a) A *római katolikusok* hit- és erkölcs tekintetében elfogadják a szentíráson kívül a hagyományokat és emberi tanításokat is. Az idvesség elnyerése tekintetében úgy gondolkoznak, hogy az emberek képesek annyi jót cselekedni, hogy az idvességet a maguk erejéből elnyerik. Sőt úgy vélekednek, hogy egyes kegyes lelkek, akiket ők szenteknek hívnak, a szükségesnél több jót cselekedtek s ezekkel a felesleges jócselekedetekkel elősegíthetik embertársaik idvezülését. Ezekhez a szentekhez és főképpen szűz Máriához közbenjárásért esedeznek. Tanításuk szerint a halál után a lélek a purgatóriumba (tisztító tűzbe) kerül, ahol elszenvedi bűnei büntetését a mennyországba jutás előtt. Hét sákramentomuk van. A keresztséget szükség esetén bárki kiszolgáltathatja ; az úrvacsorát (amelyet misének és áldozásnak hívnak) csak egy szín alatt, ostyával osztják ki. Az egyház vezetése a papok kezében van, akiknek feltétlenül engedelmeskedni kell mindenkinek. A papok nem nősülhetnek. A papok között rangfokozat van, legfőbb közöttük a pápa, aki Rómában lakik s akit hit és erkölcs tekintetében csalatkozhatatlannak tartá-

nak. Az istentisztelet nyelve a latin, a gyülekezeti tagoknak kevés részt engednek az éneklésben, az egész istentiszteletet sok ceremóniával, tömjénnel, gyertyákkal, cifra ruhákkal nagyon homályossá teszik. Templomaikban képek és szobrok vannak, amelyeket tiszteletben részesítenek. A kegyes életnek egyik módja náluk a szerzetesség, amely abban áll, hogy egyesek szűzesség, nőtlenség és szegénység fogadásával elvonulnak a világtól s az egyház céljai szerint élnek.

b) A *görög keletiek* (óhitűek) a hagyományokat elismerik hitők és erkölcsi életük szabályozójául. A Szentháromságot illetőleg úgy vélekednek, hogy a Szentlélek csak az Atyától származik. A szentekhez imádkoznak. Hét sákramentomuk van, amelyek közül a bérnialást rögtön a keresztség után szolgáltatják ki. Az úrvacsorát két szín alatt veszik fel kovászos kenyérrrel. Az egyház legfőbb vezetői a patriarchák és a püspökök; ilyenek csak azok lehetnek, akik vagy sohasem nősültek, vagy özvegy emberek. Az alsóbb papok megnősülhetnek felszentelés előtt, de ha feleségük meghal, újra nem nősülhetnek. Az istentiszteletet nemzeti nyelven tartják, sok ceremóniával. A templomokban csak festett képet tűrnek meg, de ezek iránt nagyobb tisztelettel vannak, mint a római katolikusok. Szerzeteseik vannak; ezek azonban csak lelki gyakorlatokban foglaltosak.

c) *Görög katolikusok* (görög egyesültek, unitusok) azok, akik a görög keletiek közül

1439-ben egyesültek a római egyházzal úgy, hogy elismerték a pápát, hiszik a purgatóriumot és azt, hogy a Szentlélek nemcsak az Atyától, hanem a Fiútól is származik. Vallásuk többi része azonos a görög keletiekével.

d) Ágostai hitvallású evangélikusok. Ezeket röviden lutheránusoknak szokták hívni, bár Luther Márton éppen úgy, mint Kálvin és az apostolok idejében Pál, tiltakozott az ellen, hogy róla nevezzék magukat az emberek, mert mindnyájan Krisztuséi vagyunk. Az evangélikusok azt tartják, hogy az ember némileg közreműködhetik idvessége elnyerésében. Az úrvacsorára vonatkozólag azt tanítják, hogy a kenyérben, a kenyérral és a kenyér alatt testiképpen jelen van Jézus és Őt testiképpen veszik magukhoz. Az úrvacsorát két szín alatt osztják, de kenyér helyett ostyát használnak. — Templomaikban oltár van egy képpel, ezenkívül gyertya, kereszt, sőt néhol feszület.

e) Unitáriusok, akiket alapítójukról szociniánusoknak is szoktak nevezni. Nem fogadják el, hogy az egy istenségben három személy van (antitrinitáriusok), tehát tagadják a Krisztus istenségét; de mégis a Szentháromság nevében keresztelnek. Jézust csak mint a legkiválóbb erkölcsi tanítót ismerik el.

f) Baptisták (bemerítők). A felnőtteket keresztelik meg, mégpedig teljes bemerítéssel és azt tartják érvényes keresztelésnek, ahol a megkeresztelendő maga tesz bizonyosságot a hitéről. Ezért a más felekezet által megkeresztelt embert, ha hozzájuk tér, újra keresztelik.

g) Nazarénusok (hívők). A názáreti Jézusról nevezik magukat s a biblia egyes kiszakított helyeinek szavaira, nem pedig az egész szentírás értelmére, építik fel tanításaikat. Így például esküt nem tesznek (Máté 5. r. 34. v.) s nem katonáskodnak (Máté 26. r. 52. v.).

h) Szombatosok. Vasárnap helyett a szombatot tartják meg s hovatovább mind jobban ragaszkodnak az ószövetségi étel törvényekhez. Így az ószövetség szelleme annyira erőt vett egy részükön, hogy egészen zsidó vallásúak lettek; ezek a zsidózók. Erdélyben Bözödújfaluban ilyen magyar fajtájú zsidó emberek laknak.

i) Methodisták, alapítójuk után wesleyánusok. 1729-ben a kegyesség rendszeres gyakorlására alakult felekezet. Tanítása az, hogy a keresztyén a maga idvessége elnyerésére közreműködik.

j) Adventisták vasárnap helyett a szombatot ünneplik. Krisztus eljövetelét várják bizonytalan biblia magyarázatok alapján, holott megmondotta Jézus világosan, hogy: „Vigyázzatok, mert nem tudjátok, mely órában jő el a ti Uratok. Mert arról a napról és óráról senki sem tud, az ég angyalai sem, hanem csak az én Atyám, egyedül”. (Máté 24. r. 42., 36. v.)

Az emberi értelem vagy a babonás félelem sokfelé csalogatta az embert és csalogatja ma is attól az igaz úttól, amelyet Isten szent ígében megjelöl. Sokan el is tántorodtak. — Nekünk hálát kell adnunk Istenünknek, hogy eddig a helyes ösvényen: a református egy-

házban megtartott és kérnünk kell továbbra is segedelmét, mondván :

„Tarts meg minden időben
Minket az igaz hitben
És igaz értelmében
A szent evangéliomnak ;
Legyen foganatos köztünk
A te kegyes beszéded
És minden jóra intésed.“

(89. dics. 7. v.)

23. Imádságok.

Reggeli imádság.

Mennyei édes Atyám! Hálát mondok Néked jószágodért, hogy a mai napra egészségben, békességben felvirrasztottál. Alázattal kérlek, segíts arra kegyelmeddel, hogy e napot úgy használjam fel, hogy minden dolgom szent tetszésed szerint menjen végbe. Szabadíts meg a veszedelmektől, őrizz meg a kísértésektől, tarts meg a Te szeretetedben szent Fiadért a Jézus Krisztusért kérlek. Ámen.

Esteli imádság.

Mennyei édes Atyám! Gyermekei hálás szívvel köszönöm Neked, hogy e mai napon segedelmem és oltalmam voltál. Légy velem a most beállott éjszakában is. Áldd meg szüleimet, testvéreimet, áldj meg minden jó embert. A holnapi reggelre ébressz fel új erőben, egészségben, hogy munkálkodhassam a Te dicsőségedre az én Úram, a Jézus Krisztus által. Ámen.

Étel előtti imádság.

Mennyei Atyám! Cselekedjed, hogy az étel és ital, amit nekem adtál, táplálja testemet, testem pedig szolgáljon Téged. Ámen.

Étel utáni imádság.

Istenem, Atyám! Hálát adok a Tőled elvett testi jókért. Add, hogy azok javamra legyenek s érezzem áldásodat testemben, lelkemben mindenha. Ámen.

Tanulás előtti imádság.

Mindenható Isten! A Te neved segítségül hívásával kezdjük el munkánkat. Adj nekünk bölcs szívet, hogy a jót és nemest megtanulhassuk és előbb-előbb mehessünk a Te ismeretedben, amely minden bölcseségnek kezdete. Ámen.

Tanulás utáni imádság.

Édes jó Atyánk! Magasztaljuk nagy nevedet jóságodért, hogy ma is előbbre vittél minket a tudományokban, a hasznos ismeretekben és a Te neved félelmében. Mutasd meg rajtunk ezután is szeretetedet és adjad, hogy gyarapodjunk bölcsességben, testünknek állapotában, az emberek előtt és a Te előtted való kedvességben szent Fiaid érdeméért. Ámen.

Imádság a szülékért.

Mennyei jó Atyám! Sok áldásod között megáldottál engem szerető szüléssel, akik önfeláldozó buzgósággal gondoskodnak mindennemű szükségemről. Gyermeki szívvel esedezem Hozzád, tartsd meg őket számomra erőben, egészségben és engedd, hogy legyek Tehozzád és szüleimhez mindenkor hűséges és háládatos. Ámen.

Imádság betegségben.

Könyörülő Isten! Te mindent bölcs akaratod szerint cselekszel s minden, ami velünk történik, a Te tudtoddal van. Te bocsátottad rám azt a megpróbáltatást is, hogy most betegségben szenvedek és egészség után sóvárgok. Óh, adj erőt nekem, hogy

ez a betegség is közelebb vigyen Hozzád s mutasd meg nékem szabadításodat és add vissza egészséget a Jézus Krisztusban való hit által. Ámen.

Imádság felgyógyuláskor.

Tehozzád kiáltottam, mindenható Atyám, a betegségem idején és Te kegyelmesen meghallgattad könyörgésemet, visszaadtad egészséget. Hálát mondok ezért a Te könyörülő jóságodért és alázatosan kérlek, légy vezérem életem további útain és cselekedjed, hogy visszanyert erőmmel a Te dicsőségedet munkálhassam egész életemben szent Fiad a Jézus Krisztus által. Ámen.

Imádság templomba bemenetkor.

Mindenható Isten, mennyei édes Atyám! Az élet zürzavaros útjáról eljöttem szent hajlékomba, hogy megnyugodjam s az ének és imádság szárnyain szent színed elé járulva, szívem kitarva, lélekben bűneimtől megtisztuljak. Imhol vagyok, Atyám! Hallja a te gyermeked, amit szólsz és szívének táblájára vési a Te beszédedet, hogy legyen az szent Lelked lángján gyújtott világító szövétnek, kegyelmedből. Ámen.

Imádság templomból kijövetkor.

Atyám! Jó volt nekem a Te szent hajlékban való lakozás, mert itt tiszta örömet, igaz vígasztaló-dást és az élet útjára lelki eledelt kaptam. Légy áldott atyai jóságodért mindörökre. Gondviselő kegyelmed kísérjen szent házadon kívül is az élet ösvényein a vídám és borús napokban egyaránt, hogy mindig akaratod szerint élhessek és találjak mindenkor örömet szent hajlékodon látogatásában s állhassak a mennysország kapujában, míglen Hozzád jutok a Jézus érdemeért. Ámen.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lap
1. Isten szeretete a világhoz és az emberhez	3
2. Az ember boldogsága és bűnbeesése	4
3. Isten ígéretei a bűnös emberiséghez	5
4. Isten ígéretei a prófétáknál	6
5. Jézus Krisztus	7
6. A keresztyének	9
7. A Szentlélek munkája	11
8. Isten ígéje	11
9. A biblia értéke	13
10. A hitvallások	14
11. A sákramentumok	16
12. A keresztség	17
13. Az úrvacsora	19
14. Az egyház	24
15. A hit	25
16. A jócselekedetek	27
17. Isten iránt való kötelességek	30
18. Az istentisztelet módja, helye és ideje	32
19. Magunk iránt való kötelességeink	36
20. Felebarátaink iránt való kötelességeink	39
21. Családunk, hazánk és egyházunk iránt való kötelességeink	43
22. A különböző keresztyén felekezetek	46
23. Imádságok	51

TARTALOMJEGYZÉK

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
13245 /1958